

SLOVENSKA.

Bajke in povesti I. Janeza Trdine zbrani spisi II. V Ljubljani 1904. Založil L. Schwentner. Str. 173. — Trdina je nabral snov za svoje „bajke“ pod Gorjanci v novomeški okolici. Mnogo pristnega narodnega zrnja je vmes. Dolenjci niso le šegavi in jezični, ampak imajo tudi hudo satirično žilico, ki ne prizanaša z žgočim sarkazmom. Tudi jeziki, ki so Trdinu pripovedovali te „bajke in povesti“, niso bili le dolgi, ampak tudi zadirjljivi. Marsikatera je prav dobra. Zlasti „verske bajke, stare in nove“ se odlikujejo nekatere po res godčevskem humorju. Seveda se ne sme vzeti vse preveč natanko, kar si izmislil Dolenjec pri kapljici vina. Praznovornost in hudomušnost se družita tu v bolj ali manj šaljivi obliki. Nekatere so precej kosmate, in zlasti „Kresna noč“ se nam ne zdi niti narodna, niti prav nič umetniška. Gorjanec gotovo ne misli na „kamenite ali bronaste spomenike“ (str. 156.). Spomin na grajščinsko vlado, kateri se je tako globoko vtisnil v dolensko dušo, da se še zdaj pozna na dolenskem značaju, odmeva tudi iz teh pripovedk. Svetovali bi, da se Trdinove stvari še nekoliko izberó in ogladijo. Mnogo je dobrega, a nekatere gorjanske stvari ne sodijo v leposlovno knjigo. Saj ljudske bajke in povesti so tudi del poezije, in ko beremo o vražah in o praznih verah, tudi ne smemo misliti, da ljudstvo samo vse verjame, kar pripoveduje. To so plodovi tvorine domišljije, vzbujeni od proste prirode, in zato jih sodimo po estetičnih načelih. Ko bi se nekatere posameznosti izpustile in lepše obdelale, bi bila to knjiga, ki bi jo lahko ljudstvo z zanimanjem čitalo. Bolje je izbirati, nego zbirati!

Dr. E. L.

Lurška mati božja. Šmarnice in molitvenik. Spisal Janez Godec, župnik. Izdala družba sv. Mohorja v Celovcu. 1904. str. 348. — Za jubilejno leto Brezmadežnega spočetja nam je podala družba sv. Mohorja molitvenik o svetovnoznanih lurških čudežih. G. Godec

je l. 1899. že sam izdal „Lurške Šmarnice“. Letošnji molitvenik nam podaja samo čudeže za premišljevanje. Navedeni čudeži so res vsi zadostno izpričani po veščakih, tako da ne moremo dvomiti o njih, a vendar ni primerno, da se čudeži le preveč poudarjajo. Več trajnega uspeha moremo pričakovati od molitvenikov, ki nam razlagajo verske resnice. Z načinom obdelovanja pa moremo biti zadovoljni pri letošnjih „Šmarnicah“. Tega pa ne moremo trdititi tudi o molitveniku v ožjem zmislu. Ko je izdala l. 1902. „Družba sv. Mohorja“ molitvenik „Slava Gospodu“, je prinesel „Voditelj“ v kritiki tega molitvenika nekaj dobrih in vsega uvaževanja vrednih praktičnih nasvetov glede slovenskih molitvenikov. Posebno se tam poudarja, da bodi v vseh molitvah enako besedilo, vsaj v tistih, ki se povsod rabijo (Voditelj, VI. str. 242.). Na te primerne opombe znanstvenega lista pa se žal g. pisatelj ni oziral. Molitve je črpal iz molitvenikov „Slava Gospodu“ in „Večna molitev“, a jih je po svoje popravljal. „Križev pot“ je še celo izpremenil od tistega načina, ki ga je že sam enkrat izdal v „Lurških Šmarnicah“.

Seveda on ni edini, ki tako dela z molitvami, ampak tako delajo skoraj vsi. Zato se nam zdi primerno pridejati še nekaj misli o molitvenikih, ki jih izdaja „Družba sv. Mohorja“, in o naših molitvenikih sploh.

Kakor glede drugih knjig, tako ima tudi glede molitvenikov naša družba važno nalogo. Kdo laže razširja dobre molitvenike med nami kakor ravno ona? Glede na to bi pa morala poskrbeti, da poda svojim udom v resnici dobrih molitvenikov, ne pa vsega, kar ji pride pod roko. Vidi se, da nima enotnega načrta, po katerem bi izdajala molitvenike, ki so potrebni. Nekateri dobri molitveniki se ne razširijo tako, kakor bi bilo želeto, ker so jih izdali posamezniki.

Na vsak način je primerano, da je poleg molitvenika v ožjem zmislu tudi premišljevanje o kakem primernem predmetu. Kajti če imamo samo mašne in druge molitve, torej samo molitvenik v ožjem zmislu, se navadno nabere

prav veliko tvarine, potrebne in nepotrebne. Obseg molitvenika se namreč da razširiti, kakor kdo hoče. Če pa pride spredaj kako primerno premišljevanje in se nepotrebne molitve izpuste, je to veliko večjega pomena. Tudi je težko spraviti premišljevanje samo zase med ljudstvo, in bi ga malokdo bral. Tako pa bere nekaj časa mašne in druge molitve, potem pa kak odstavek iz premišljevanja. Kakšno pa naj bo premišljevanje? V lepem slogu bi bilo treba obdelati najvažnejše resnice sv. vere; obdelovanje bi moralo biti kratko in precizno, a vendar temeljito in jasno. Vplivati bi se moralo na um in na voljo, ne pa samo na voljo.

Komu pa podaja „Družba sv. Mohorja“ svoje molitvenike? Ali ne večinoma preprostemu narodu? In vendar je med njenimi udi tudi vsa slovenska inteligenca. Tudi za to bi morala družba poskrbeti. Z eno knjigo seveda ne more ustreči preprostemu ljudstvu in izobraženstvu. Saj tudi druge knjige niso za vse. Toda če enkrat da za preprosto ljudstvo, naj drugič poskrbi za inteligenco, ki tvori velik del njenih udov in se vedno bolj množi. Poleg tega more ta družba edina posredovati, da pridejo dobri molitveniki med našo inteligenco. Na privaten način bi se tak molitvenik le slabo razpečal, čeprav bi bil tako zelo potreben. Zato je družba gotovo dolžna preskrbeti tak molitvenik. Sestaviti tak molitvenik, ki bi res ustrezal potrebam in bi podajal dobro vsebino v primerni obliki, gotovo ni tako lahka stvar. A dobil bi se že kdo, ki bi to napravil po zgledu podobnih molitvenikov pri drugih narodih. A odbor bi sam moral začeti tako akcijo, naprositi sposobne pisatelje in voditi vse delo. Nemci imajo n. pr. izvrsten molitvenik T. Pescha, „Das religiöse Leben“.

Kakšen pa naj bo drugi del molitvenika? V tem oziru vlada v naših molitvenikih največji nered. Sicer imamo nekatere molitve fiksirane v novem katekizmu, a iz katekizma sprejeto besedilo izkušajo nekateri popravljati. Tudi druge molitve popravljajo po svoje in jih prenamejajo po svojem okusu. Tako delajo z vsemi molitvami, bodisi da so cerkvene ali pa izposojene od drugih pisateljev. Za zgled naj nam služi iz Godčeve knjige, da rabi na tri različne načine v isti knjigi molitev pred izpostavljenim sv. Rešnjim Telesom (str. 197, 216, 315). Na tak način ne pridemo nikdar do edinosti.

Molitve naj bi se skrbno pregledale, da bi bile v vsakem oziru korektne, naj bi se za stalno določile in potem ponatiskovale v vseh molitvenikih. To velja zlasti o takih, ki jih ljudstvo moli skupno z duhovnikom n. pr. „Sveti križev pot“. Če bi bile tudi druge molitve v

vseh molitvenikih enake, bi se jih ljudstvo naučilo na pamet, in bi postale narodna last, kakor so že mnoge cerkvene molitve. A molitve morajo biti sestavljene v cerkvenem duhu, prelevati jih mora zdrava in neprisiljena pobožnost, ne smejo pa biti take, da bi vzbujale samo čustvovanje, ne smejo biti polne praznih vzdihov brez prave pobožnosti. Molitve naj bodo kratke in jedrnate, ker le takih se bodo mogli ljudje polagoma privaditi na pamet. Molitevni del naj obsega molitve za raznovrstne položaje življenja.

Dr. Cir.

HRVAŠKA.

Nikola T. Janković. — **Živi mrtvaci.** Pripovedke. Beograd 1904. — Cena 1 dinar. — V vseh črticah razven zadnje nam slika pisatelj žive mrtvece iz raznih pisarn, ki še hočejo in morajo živeti, ki jih pa svet ne more več prav rabiti, tako, da se njihovega življenja željnega telesa polašča trohnoba bližnje smrti. Falirani trgovci so to, ki jih vsak dan doma čaka od skrbi nagubano čelo ženino in blede obrazi otrok z velikimi, lačnimi očmi. In oni se porivajo po pisarnah in hočejo naprej — zaradi otrok naprej — a ne pridejo dalj kot do večnega praktikanta. Drugi mlajši niso falirani trgovci. Izšolani so in gredo naprej in šef se jih boji. „... Njim ni mnogo do službe. Dokler imajo pamet, imajo i kruha dosti; a oni jo, bratec, imajo, mi pa ne. Svoboda ni samo v srcu, ampak v samozavesti, ta pa izhaja iz misli in pameti, a ne iz čutov. Svet je njihov...“ — Ta misel se ponavlja v vseh črticah v raznih oblikah. Misel sama ne bi bila napačna, a obdelana je precej slabo. Značaji so izmišljeni in nedosledni, tako da se včasih človeku zazdi, kakor bi mrtveci ne bili več živi, kakor bi pisatelj jemal figure in jih postavljaj v najrazličnejše slikovite poziture brez ozira na to, ali so naravne ali ne. C.

Milan Šenoa: **Exodus.** — Pripovijest. — Izdala „Matica Hrvatska.“ 1904. — Življenje stoletij se vedno jasno zrcali v književnosti. Zato nima naša raztrgana, malenkostna doba več velikih junakov in dolgih, zapletenih romanov, polnih čudovitih dogodkov in viteških bojev. Dandanašnji sili vedno bolj v ospredje gospodarsko in narodnostno vprašanje — kaj čuda torej, da tudi današnja književnost ni mogla iti mirno in brezbrizno mimo teh dveh važnih in zanimivih pojavov in da se je začelo tudi leposlovje pečati z reševanjem teh problemov. Med Hrvati se je poprijel te smeri v novejšem